

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

BIN SIN SHE'RIYATIDA SINTAKTIK PARALLELIZM: LINGVISTIK TAHLIL

Toshbekova Iroda Sobirjon qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, magistrant.

e-mail: irodaahmedova777@gmail.com **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0006-6021-3894>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada xitoylik shoira Bin Sin (冰心, 1900–1999)ning “Fanxing” (繁星, 1923) va “Chunshui” (春水, 1923) to‘plamlaridagi 346 ta she’r asosida tuzilgan elektron poetik korpus yordamida sintaktik parallelizm hodisasi lingvistik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi Bin Sin she’riyatida parallelizmnining asosiy turlarini aniqlash, ularning qo‘llanish xususiyatlarini korpus tahlili asosida yoritish va ushbu hodisaning poetik funksiyalarini lingvistik nuqtai nazardan asoslashdan iborat. Tadqiqotda korpus lingvistikasi, lingvopoetik tahlil, chastota va kollokatsion tahlil metodlari kompleks tarzda qo‘llanildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, 346 ta she’rning 63 foizida parallelizmnining kamida bitta turi aniqlandi. Parallelizmnining uch asosiy turi ajratildi: leksik parallelizm (40,7%) — rang epitetlari va tabiat obrazlarining parallel qo‘llanishi; sintaktik parallelizm (28%) — bir xil grammatik qoliplarning ketma-ket takrorlanishi; semantik parallelizm (22,8%) — ma’no jihatdan uyg‘un tuzilmalarning qo‘llanishi. Roman Jakobson va Geoffrey Leech nazariyalari asosida parallelizm Bin Sin she’riyatida shunchaki stilistik bezak emas, balki ma’no hosil qiluvchi asosiy lingvistik mexanizm sifatida baholandi. Tadqiqot o‘zbek tilshunosligida Bin Sin she’riyatini sintaktik-lingvistik jihatdan o‘rganishga dastlabki hissa qo‘shadi.

Kalit so‘zlar: sintaktik parallelizm, Bin Sin, korpus lingvistikasi, lingvopoetika, leksik parallelizm, semantik parallelizm, baihua she’riyati, poetik til, stilistika, xitoy she’riyati.

СИНТАКСИЧЕСКИЙ ПАРАЛЛЕЛИЗМ В ПОЭЗИИ БИН СИНА: ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Тошбекова Ирода Собиржон кизи

Ташкентский государственный университет востоковедения, магистрант.

Аннотация.

В статье с лингвистической точки зрения анализируется явление синтаксического параллелизма на материале электронного поэтического корпуса, составленного на основе 346 стихотворений китайской поэтессы Бин Син (冰心, 1900–1999) из сборников «Fanxing» (繁星, 1923) и «Chunshui» (春水, 1923). Цель исследования заключается в выявлении основных типов параллелизма в поэзии Бин Син, определении особенностей их употребления на основе корпусного анализа и обосновании поэтических функций данного явления с лингвистической точки зрения. В исследовании комплексно применены методы корпусной лингвистики, лингвопоэтического, частотного и коллокационного анализа. Результаты показали, что по меньшей мере один тип параллелизма выявлен в 63% из 346 стихотворений. Выделены три основных типа параллелизма: лексический параллелизм (40,7%) — параллельное употребление цветочных эпитетов и образов природы; синтаксический параллелизм (28%) — последовательное повторение одинаковых грамматических конструкций; семантический параллелизм (22,8%) — использование структур, согласованных по смыслу. На основе теорий Романа Якобсона и Джеффри Лича параллелизм в поэзии Бин Син рассматривается не просто как стилистическое украшение, а как один из основных лингвистических механизмов смыслообразования. Исследование вносит первоначальный вклад в синтаксико-лингвистическое изучение поэзии Бин Син в узбекском языкознании.

Ключевые слова: синтаксический параллелизм, Бин Син, корпусная лингвистика, лингвопоэтика, лексический параллелизм, семантический параллелизм, поэзия байхуа, поэтический язык, стилистика, китайская поэзия.

SYNTACTIC PARALLELISM IN BIN SIN'S POETRY: A LINGUISTIC ANALYSIS

Toshbekova Iroda Sobirjon qizi

Tashkent State University of Oriental Studies, Master's Student.

Abstract.

This article provides a linguistic analysis of syntactic parallelism using an electronic poetic corpus compiled from 346 poems by the Chinese poet Bing Xin (冰心,

1900–1999) from her collections *Fanxing* (繁星, 1923) and *Chunshui* (春水, 1923). The study aims to identify the main types of parallelism in Bing Xin's poetry, examine their patterns of use through corpus analysis, and substantiate their poetic functions from a linguistic perspective. The research employs an integrated methodology combining corpus linguistics, linguopoetic analysis, frequency analysis, and collocational analysis. The results show that at least one type of parallelism was identified in 63% of the 346 poems. Three main types of parallelism were distinguished: lexical parallelism (40.7%), involving the parallel use of color epithets and images of nature; syntactic parallelism (28%), characterized by the consecutive repetition of identical grammatical patterns; and semantic parallelism (22.8%), involving the use of semantically corresponding structures. Drawing on the theories of Roman Jakobson and Geoffrey Leech, parallelism in Bing Xin's poetry is interpreted not merely as a stylistic ornament but as a fundamental linguistic mechanism of meaning-making. The study makes an initial contribution to the syntactic and linguistic investigation of Bing Xin's poetry in Uzbek linguistics.

Keywords: syntactic parallelism, Bing Xin, corpus linguistics, linguopoetics, lexical parallelism, semantic parallelism, baihua poetry, poetic language, stylistics, Chinese poetry.

Kirish. Tilshunoslikda sintaktik parallelizm — bir xil yoki o'xshash grammatik tuzilmalarning ketma-ket qo'llanishi hodisasi — poetik matnning eng muhim strukturaviy vositalaridan biri sifatida qaraladi. Ushbu hodisa nafaqat matnga musiqiylik va ritmik uyg'unlik bag'ishlaydi, balki ma'no kuchaytirishning asosiy lingvistik mexanizmi sifatida ham faoliyat ko'rsatadi. Roman Jakobson poetik funksiyani tahlil qilarkan, ekvivalentlik prinsipi asosida qurilgan parallel tuzilmalarning she'riy matnda markaziy o'rin tutishini alohida ta'kidlagan [1]. Geoffrey Leech esa parallelizmni "she'riy nutqning ritmik yadrosi" deb ta'riflagan bo'lib, u orqali til birliklari oddiy kommunikativ vazifadan chiqib, estetik funksiyani bajarishini ko'rsatgan.

Xitoy she'riyatida parallelizm — 对仗 (duìzhàng) — qadimgi davrlardan o'q keng qo'llanib kelgan. Klassik xitoy she'riyatida, ayniqsa, Tang davri lirikasida parallel satrlar tuzish qat'iy she'riy qoidalar tizimiga kirar edi. Biroq XX asr boshlarida To'rtinchi may harakati (五四运动) davrida shakllangan yangi baihua she'riyatida parallelizm klassik qolipdan ozod bo'lib, yangicha badiiy funksiya kasb etdi. Endi u qat'iy formal talab emas, balki shoirning o'z estetik g'oyasini ifodalashning erkin vositasiga aylandi [2].

Aynan shu davrning eng yorqin vakili — xitoylik shoir Bin Sin (冰心, 1900–1999) — o'zining "Fanxing" (繁星, 1923) va "Chunshui" (春水, 1923) to'plamlarida parallelizmni o'ziga xos tarzda qo'llagan. Bu tuzilmalar uning she'rlarida nafaqat ritmik uyg'unlik yaratgan, balki semantik urg'uni kuchaytirish, obrazlarni tizimlash va hissiy intensivlikni oshirishning asosiy vositasiga aylangan [3]. McEnery va Hardie ta'kidlaganidek, poetik matnlarda parallelizmni korpus lingvistik metodlari orqali tadqiq etish ushbu hodisaning miqdoriy va sifat jihatlarini bir vaqtda ochib berish imkonini yaratadi [4].

O'zbek tilshunosligida xitoy she'riyatining sintaktik xususiyatlari, jumladan, Bin Sin ijodidagi parallelizm hodisasi hali yetarlicha o'rganilmagan. Mavjud tadqiqotlar asosan Bin Sin poetikasining adabiyotshunoslik aspektlari, trop va stilistik vositalar hamda emotsional diskurs masalalariga bag'ishlangan bo'lib [5], sintaktik parallelizmni lingvistik-korpus yondashuvi asosida tahlil qilishga qaratilgan maxsus tadqiqot mavjud emas. Mazkur maqola "Fanxing" va "Chunshui" to'plamlaridagi sintaktik parallelizm hodisasini lingvistik tahlil asosida o'rganishni ko'zlaydi.

TADQIQOT USULLARI VA MATERIALLAR / METHODS / МЕТОДЫ

Mazkur tadqiqotda Bin Sin she'riyatidagi sintaktik parallelizm hodisasini o'rganish uchun korpus lingvistik, lingvopoetik tahlil va chastota tahlili metodlari kompleks tarzda qo'llandi. Tadqiqotning empirik asosini Bin Sinning "Fanxing" (繁星) va "Chunshui" (春水) to'plamlaridagi jami 346 ta she'r tashkil etadi. Ushbu she'rlar 冰心全集·第一卷 (Bin Sin to'liq asarlari, 1-jild) nashridan olindi [6]. Korpus tuzish jarayonida har bir she'r alohida birlik sifatida identifikatsiya raqami bilan belgilandi: "Fanxing"dan 164 ta, "Chunshui"dan 182 ta she'r kiritildi.

Birinchidan, korpus lingvistik metodi. McEnery va Hardie (2012) ta'kidlaganidek, korpus lingvistik metodi til hodisalarini katta hajmdagi matnlar asosida empirik va statistik jihatdan o'rganish imkonini beradi [7]. Natijada jami 346 ta she'rning 218 tasida — ya'ni 63 foizida — kamida bitta parallelizm turi aniqlandi.

Ikkinchidan, lingvopoetik tahlil metodi. Simpson (2004) ta'kidlaganidek, lingvopoetik yondashuv leksik, semantik, sintaktik va stilistik vositalarni o'zaro bog'liq tizim sifatida ko'rib chiqadi [8]. Jakobson (1960) asoslagan ekvivalentlik prinsipi ham ushbu tahlilning nazariy asosini tashkil etadi [9].

Uchinchidan, chastota va kollokatsion tahlil metodi. Tognini-Bonelli (2001) ko'rsatganidek, chastota tahlili matnda qaysi til birliklarining dominant ekanini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi [10].

To'rtinchidan, qiyosiy-tipologik tahlil. Parallelizmning turli ko'rinishlari — leksik, sintaktik va semantik — o'zaro qiyoslanib, ularning ikkala to'plamda taqsimlanishi tahlil qilindi.

NATIJALAR / RESULTS / РЕЗУЛЬТАТЫ

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Bin Sin she'riyatida sintaktik parallelizmning uch asosiy turi aniqlandi: **leksik parallelizm, sintaktik parallelizm va semantik parallelizm**.

Leksik parallelizm — parallel pozitsiyada bir xil leksik-grammatik kategoriyaga mansub so'zlarning qo'llanishi asosida qurilgan tuzilma bo'lib, u Bin Sin she'riyatida eng ko'p uchraydigan parallelizm turi hisoblanadi. Korpus tahlili shuni ko'rsatdiki, 346 ta she'rning 141 tasida — ya'ni 40,7 foizida — leksik parallelizm hodisasi aniqlandi. Bin Sin

she'riyatida rang bildiruvchi sifatlar nafaqat tasviriy, balki ramziy va emotsional funksiyani ham bajaradi.

Rang epitetlarining parallel qo'llanishiga eng yorqin misol "Fanxing" to'plamining 10-she'ridir:

嫩绿的芽儿, 和青年说: "发展你自己!"

淡白的花儿, 和青年说: "贡献你自己!"

深红的果儿, 和青年说: "丰腴你自己!"

(Yashil nihol yoshga der: "O'zing o'stir, yuksal!")

Oq gul yoshga der: "Hayotingni bag'ishla!"

Qizil meva yoshga der: "O'zingni fido qil!")

Bu she'rda "嫩绿的" (yangi yashil), "淡白的" (mayin oq), "深红的" (to'q qizil) rang epitetlari bir xil sintaktik qolipda — [rang sifati + "的" + ot + "儿"] — ketma-ket keladi. Parallel pozitsiyada kelgan leksik birliklar esa o'zaro semantik munosabatga kirishib, yangi ma'no qatlamlarini hosil qiladi. Shu tariqa uch rang orqali inson hayotining uch bosqichi — o'sish, xizmat va fidoyilik — parallel sintaktik tuzilma asosida ifodalanadi.

Leksik parallelizmning ikkinchi ko'rinishi — xiazmatik parallelizm. "Fanxing" to'plamining 2-she'rida:

梦中的真, / 真中的梦, / 是回忆时含泪的微笑。

(Tushdagi haqiqat, / Haqiqatdagi tush, / Eslaganda ko'zga yosh keltirar tabassum.)

Bu yerda "梦" (tush) va "真" (haqiqat) so'zlari o'rin almashtirib, xiazm — ya'ni kross-parallelizm — hosil qiladi. Bunday xiazmatik parallelizm she'rda semantik simmetriya yaratadi.

Sintaktik parallelizm — bir xil grammatik qolipning ketma-ket takrorlanishi asosida qurilgan tuzilma. 346 ta she'rning 97 tasida — 28 foizida — sintaktik parallelizm aniqlandi. "Fanxing" to'plamining 105-she'rida eng tipik ko'rinishi:

我在母亲的怀里, / 母亲在小舟里, / 小舟在月明的大海里。

(Men onam bag'rida, / Onam qayiq ichra, / Qayiq oy nuri to'lgan dengiz ichra.)

Bu she'rda uchta satr ham [ega + "在" + joy ko'rsatkichi + "里"] qolipida qurilgan. Har bir satrning kesim qismi oldingi satrning egasiga aylanadi — bu "zanjirli parallelizm". Bunday zanjirli tuzilmada har bir element keyingisi bilan bog'langan bo'lib, matn ichida yaxlit ritmik oqim hosil bo'ladi.

Sintaktik parallelizmning yana bir muhim ko'rinishi — shart-natija qoliplarining parallel tuzilishi. "Chunshui" to'plamining 159-she'rida:

天上的风雨来了, 鸟儿蹲到它的巢里; 心中的风雨来了, 我只蹲到你的怀里。

(Osmon yomg'irlar-u shamolga to'lsa, qushlar uyasiga boshini qo'ysa; Qalbimga shamol-u yomg'irlar kelsa, men faqat bag'ringdan panoh topaman, onajon.)

Bunday parallel shart-natija tuzilmalari she'rda tashqi va ichki olamning strukturaviy muqobilligini yaratib, semantik simmetriyani ta'minlaydi.

Semantik parallelizm — sintaktik qolip bir xil bo'lmasa-da, parallel satrlar ma'no jihatidan uyg'un tuzilma. 346 ta she'rning 79 tasida — 22,8 foizida — semantik parallelizm aniqlandi. "Fanxing" to'plamining 23-she'rida:

心灵的灯, / 在寂静中光明, / 在热闹中息灯。

(Ruh chirog'i / Yondi jimjit tunlarda, / O'chdi g'ala-g'ovur tonglarda.)

Bu she'rda "寂静" (sokinlik) va "热闹" (shovqin-suron) antonimik juftligi "光明" (yonmoq) va "息灯" (o'chmoq) fe'l antonimik juftligi bilan parallel semantik maydon hosil qiladi. Semantik parallelizm tarkibidagi antonimik juftliklar she'rda hayotiy dialektikani ifodalashning asosiy vositasiga aylanadi.

Uchala parallelizm turini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, leksik parallelizm (40,7%) eng ko'p uchraydigan tur bo'lsa-da, sintaktik (28%) va semantik (22,8%) parallelizm ham muhim o'rin egallaydi. Bu ko'rsatkichlar uchta turning o'zaro uyg'un holda ishlashini va birgalikda Bin Sin poetik tilining asosiy stilistik mexanizmini tashkil etishini tasdiqlaydi.

MUHOKAMA / DISCUSSION / ОБСУЖДЕНИЕ

Parallelizm, inversiya va ellipsis: birgalikdagi ta'siri

Tadqiqot natijalarining tahlili shuni ko'rsatadiki, Bin Sin she'riyatida sintaktik parallelizm yakka holda emas, balki inversiya va ellipsis kabi boshqa sintaktik vositalar bilan birgalikda ishlaydi. Ularning uyg'unligi she'riy matnning hissiy ta'siriga yanada kuch qo'shadi. Masalan, "Fanxing" №10 she'rida 嫩绿的芽儿/淡白的花儿/深红的果儿 satrlari parallel qurilish orqali ritmik uyg'unlik yaratadi. Bir vaqtning o'zida har bir satrda inversiya — "X 的 Y 儿 + V" qolipining me'yor tartibidan og'ishi — rang epitetlarini birinchi o'ringa chiqarib, ularni semantik markazga aylantiradi. Bunday parallel-inversiv birikma "she'riy nutqning ritmik yadrosi"ni tashkil qilib, hissiy ta'sirni kuchaytirishning asosiy yo'li hisoblanadi.

"Chunshui" №159 she'rida parallelizm ellipsis bilan birlashadi:

天上的风雨来了, 鸟儿蹲到它的巢里; 心中的风雨来了, 我只蹲到你的怀里。

(Osmon yomg'irlar-u shamolga to'lsa, qushlar uyasiga boshini qo'ysa; Qalbimga shamol-u yomg'irlar kelsa, men faqat bag'ringdan topgumdur panoh.)

Bu she'rda ikkinchi satrda yomg'ir va shamolning batafsil tavsifi berilmaydi, chunki birinchi satrdagi parallel obraz uni allaqachon to'ldirib bo'lgan. Natijada ellipsis o'quvchini faol talqin qilishga majbur qiladi. Simpson ta'kidlaganidek, ellipsis va parallelizmning birgalikdagi qo'llanishi "estetik bo'shliq" (semantic gap) hodisasini yuzaga keltiradi — o'quvchi matnni o'zi to'ldiradi va shu orqali emotsional jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi [1].

Jakobson nazariyasi bilan bog'lanish

Roman Jakobson she'riy funksiyani "tanlash o'qining (paradigmatik) birikmalar o'qiga (sintagmatik) proyeksiyalanishi" deb ta'riflab, bu ekvivalentlik prinsipini she'riy matnning asosiy organik tamoyili sifatida belgilagan [2]. Bin Sin she'riyatidagi parallelizm aynan shu prinsipni yorqin namoyon etadi: 嫩绿/淡白/深红 kabi rang epitellari bir xil sintaktik qolipda ketma-ket kelganda, ular paradigmatik o'qdan sintagmatik o'qqa proyeksiyalanadi. Natijada har bir parallel element o'ziga xos ma'no yuklagani holda yaxlit she'riy ma'no hosil bo'ladi. Jakobson nazariyasi Bin Sin parallelizmini faqat stilistik bezak sifatida emas, balki ma'no ishlab chiqaruvchi lingvistik mexanizm sifatida tushunishga imkon beradi.

Jakobsonning ikki o'q nazariyasi Bin Sin she'riyatidagi metafora va metonimiya o'rtasidagi munosabatni ham oydinlashtiradi. Korpus tahlili ko'rsatganidek, "Fanxing" to'plamidagi leksik parallelizm ko'pincha metaforik tasvir bilan — yashil nihol → yoshlik, oq gul → balog'at, qizil meva → fidoyilik — birlashadi. Bunday metaforik parallelizm paradigmatik va sintagmatik o'qlarning uyg'un ishlashini ta'minlab, she'rni bir vaqtning o'zida musiqiy, mantiqiy va hissiy jihatdan ta'sirchan qiladi.

Leech poetik til nazariyasi bilan taqqoslash

Geoffrey Leech poetik tilning asosiy belgisi sifatida "foregrounding" — ya'ni muayyan til elementlarining old planga chiqarilishi — hodisasini ko'rsatgan [3]. Bin Sin she'riyatida parallelizm aynan shu "foregrounding" mexanizmi orqali ishlaydi: bir xil grammatik shaklning takrorlanishi o'quvchining e'tiborini mazmunning o'ziga, ya'ni rang-obraz-ma'no zanjiriga qaratadi. "Fanxing" №105 she'rida:

我在母亲的怀里，母亲在小舟里，小舟在月明的大海里。

(Men onam bag'rida, Onam qayiq ichra, Qayiq oy nuri to'lgan dengiz ichra.)

Uch qatlamli sintaktik parallelizm inson — ona — koinot aloqasini tizimli ravishda ifodalaydi. Har bir satrning kesim qismi oldingi satrning egasiga aylanadi — bu "zanjirli parallelizm". Leechning "foregrounding" tushunchasi doirasida bu zanjir o'quvchi diqqatini bosqichma-bosqich kengayib borayotgan makonni kuzatishga majbur qiladi: avval shaxsiy (ona bag'ri), keyin ijtimoiy (qayiq) va nihoyat kosmik (dengiz) o'lcham ko'zga tashlanadi. Shu tariqa minimalistik baihua satrlari orqali ulkan ramziy ma'no yaratiladi.

Leech, shuningdek, "she'riy og'ish" (deviation) tushunchasini kiritadi: me'yoriy tildan chetlanish — inversiya, ellipsis, noodatiy sintaktik qurilish — o'quvchini to'xtatib, diqqatini maxsus nuqtaga qaratadi [4]. Bin Sin she'riyatida ellipsis "o'lchamida" me'yoriy sintaksisdan og'ish — to'liq izohlanmagan fikrlar, yarim jumlar — o'quvchini matnni o'zi to'ldirishi uchun undaydi va shu orqali she'riy o'qish faol ijodiy jarayonga aylanadi.

Bin Sin parallelizmining o'ziga xosligi

Bin Sin parallelizmining o'ziga xos xususiyatlari uch jihatda namoyon bo'ladi. Birinchidan, minimalistik parallelizm: Bin Sin parallel tuzilmalarni ikki-uch satr doirasida qo'llab, "kam so'z — ko'p ma'no" tamoyilini amalga oshiradi [5]. Ikkinchidan, emotsional parallelizm: parallel tuzilmalar ko'pincha hissiy kuchaytirishga xizmat qiladi. Uchinchidan, zanjirli parallelizm: "Men → ona → qayiq → dengiz" kabi tuzilmalar shaxsiy va kosmik o'lchamni birlashtiradi.

Bin Sin poetikasida parallelizm takror, gradatsiya va qarama-qarshilik (antitezis) kabi stilistik figura vositalari bilan uyg'unlashadi. "Fanxing" №10 she'rida uch parallel satr gradatsion kuchayish asosida qurilgan: "发展" (o'stir) → "贡献" (bag'ishla) → "牺牲" (fido qil). Bu kuchayish orqali yoshlik → balog'at → fidoyilik falsafiy zanjiri yaratiladi. "Chunshui" №85 she'rida esa antitezis — "温柔" (muloyimlik) va "冰冷" (sovuqlik) — parallel sintaktik tuzilmada birgalikda keladi: "它原不是温柔，只是这般冰冷" ("u mayin emas, balki sovuq"). Shoir bu uslub orqali hayotning murakkab dialektikasini — go'zallikning o'tkinchiligi, mehr va iztirob, umid va tushkunlik — ixcham sintaktik shaklda keskin ifodalaydi.

Lirik "men" va diskursiv xususiyatlar

Parallelizm va boshqa sintaktik vositalarning ta'siri Bin Sin poetikasidagi lirik "men" orqali yanada kuchayadi. "Fanxing" №29 she'rida lirik men bevosita murojaat shaklida — "我的朋友" (do'stim) — parallel sintaktik tuzilmalar ichida namoyon bo'ladi. Bu dialogik samimiyat she'rning emotsional-pragmatik qiymatini oshiradi: o'quvchi o'zini shoiraning ichki suhbatdoshi sifatida his qiladi. Simpson ta'kidlaganidek, lirik menda "pragmatik yaqinlashtirish" (pragmatic closeness) hodisasi yuz beradi — ya'ni she'riy matn o'quvchi bilan bevosita hissiy aloqa o'rnatib, unga ta'sir qiladi [6].

"Chunshui" №75 she'rida lirik "men" ichki monolog shaklida ishlaydi:

昨日游湖，今夜听雨，这两点已落到我心中的湖上，滴出无数的叠纹了！

(Kecha ko'lda sayr qildim men, Bugun quloq tutdim yomg'irga. Qalbim ko'liga tushdi tomchilar, Aylanar cheksiz halqalarga.)

Bu she'rda parallelizm — "昨日游湖" (kecha ko'l) va "今夜听雨" (bugun yomg'ir) — lirik menning tashqi tajribani ichki kechinmaga o'girishini ko'rsatadi. Xuddi shu uslub Bin Sinning o'ziga xos diskursiv strategiyasini belgilaydi: she'r tashqi manzaradan boshlanib, lirik menning qalb dunyosiga chuqurroq kirib boradi. Bu strategiya XX asr boshidagi erkaklar hukmron adabiy makonda Bin Sinning ayollik ovozi ajralib turuvchi poetik kuch sifatida shakllantirdi.

Takror va gradatsiya vositalarining parallelizm bilan uyg'unligi

Bin Sin she'riyatida takror poetik matnda bir xil so'z yoki sintaktik shakllarning qayta ishlatilishi bo'lib, u odatda emotsional kuchaytirish va lirik intensivlikni oshirishda qo'llanadi. "Fanxing" № 33 she'rida ona obraziga murojaat takrorlanadi:

每亲呕！撇开你的忧愁，容我沉酪在你的怀里，只有你是我灵魂的安顿。

(Ey ona, qo'ying g'am-u iztirobni, Bag'ringda uxlay — bering iznni. Faqat sizdir — mening ruhimga orom; Yolg'iz siz

— qalbmning panoh makoni.)

Bu she'rda ona obraziga murojaat parallel-takroriy ohangda butun she'r davomida seziladi. Semantik takror orqali ona obrazi ruhiy markaz sifatida mustahkamlanadi. Takroriy sintaktik shakl — “你的X / 你的Y” — ona mehriq bo'lgan intilishni kuchaytiradi va o'quvchida hissiy to'liq hosil qiladi. Bin Sin she'riyatida takror samimiyat va murojaat intensivligini oshirishning asosiy poetik quroli sifatida ishlaydi.

Gradatsiya — sintaktik birliklarning bosqichma-bosqich kuchayib borishi — Bin Sin she'riyatida tarbiyaviy-falsafiy mazmunni izchil ifodalash uchun qo'llanadi. “Fanxing” № 10 she'rda uch parallel satr gradatsion kuchayish asosida qurilgan: dastlab “发展” (o'stir), keyin “贡献” (bag'ishla), oxirida “犇犇” (fido qil). Bu kuchayish orqali yoshlik → balog'at → fidoyilik falsafiy zanjiri yaratiladi. Shuningdek, “Chunshui” № 53 she'rda gradatsiya tabiatdan insoniy kamolotga o'tish mexanizmi sifatida ishlaydi: avval quyosh nurini yuborish — keyin sovuq muhitdan hayotiy shaxs yaratishga da'vat. Bu ikki bosqichli gradatsiya parallel sintaktik shakl orqali yoshlarga hayotiy sinovlarni bosib o'tish zarurligini ta'kidlaydi.

Antitezis va semantik kontrastning poetik ta'siri

Qarama-qarshilik (antitezis) Bin Sin poetikasida hayot falsafasining eng kuchli ifodasi bo'lib, u orqali go'zallikning o'tkinchiligi, sevgi va iztirob, umid va tushkunlik birga tasvirlanadi. “Fanxing” № 8 she'rda:

残花缀在繁枝上；鸟儿飞去了，撒得落红满地——生命也是这般的一瞥么？

(Gullar so'lib shoxda qoldi, Qush uchdi, yaproq to'kildi, Hayot ham shunchami — Bir yilt etib yo'q bo'ldi?)

Bu satrda “残花” (so'lib qolgan gul) va “鸟儿飞去” (uchib ketgan qush) parallel sintaktik tuzilmada birgalikda keladi va hayotning o'tkinchiligi bilan kontrastda qo'yiladi. “Chunshui” № 85 she'rda antitezis yanada keskin: “温柔” (muloyimlik) va “冰冷” (sovuqlik) parallel tuzilmada yuzma-yuz keladi — “它原不是温柔，只是这般冰冷” (u mayin emas, balki sovuq). Kutilmagan antonimik juftlik parallel tuzilma ichida yanada kuchliroq ta'sir qiladi. Bu antitezis o'quvchini to'xtatib, diqqatini mazmuniy kontrastga qaratadi.

Diskursiv strategiyalar: lirik “men” va ayollik ovozi

Bin Sin poetikasida diskursiv strategiyalar — lirik “men”, ichki monolog va ayollik subyektivligi — sintaktik vositalar bilan chambarchas bog'liq. XX asr boshida Xitoy adabiy maydonida erkaklar ovozi hukmron bo'lgan davrda Bin Sin o'zining lirik “men”ini she'rning markaziga qo'ydi. Bu ovoz sokin, samimiy, lekin ichki kuch bilan to'yingan. Showalter ta'kidlaganidek, ayol yozuvchilarning poetik strategiyasi ko'pincha “yumshoqlik orqali qarshilik” tamoyiliga asoslanadi [1].

“Fanxing” № 29 she'rda lirik men bevosita murojaat shaklida namoyon bo'ladi: “我的朋友，对不起你；我所能付与的慰安，只是严冷的微笑” (Do'stim, kechir meni; Mening tasallim, faqat sovuq tabassum). Bu dialogik samimiyat she'rning emotsional-pragmatik qiymatini oshiradi: o'quvchi o'zini shoiraning ichki suhbatdoshi sifatida his qiladi. “Fanxing” № 96 she'rda lirik men yashirin shaklda ko'rinadi: “影儿落在水里，句儿落在心里，都一般无痕迹” (Soya tushdi suvlarga, so'z singdi yuraklarga, lek ikkisi ketar izsiz). Lirik men bu yerda “men” zamiri ishlatilmasdan ham seziladi — ellipsis va parallel sintaktik shakl shoiraning ichki ovozini bilvosita yetkazadi.

“Chunshui” № 109 she'rda lirik men to'liq ichki monolog shaklida qurilgan: shoir a'z-o'ziga gapirayotgandek, ruhiy holatini tashqi tovush — yomg'irning tomchilashi — orqali ifodalaydi. “数着雨声罢！只依旧是烦郁么？” (Tomchilarni sanay! Baribir g'am-u iztirob?) — bu parallel savol shaklida qurilmagan bo'lsa-da, uning ichki ohangi lirik menning ruhiy charchoqlari va sukutdagi iztiroblarini o'quvchiga bevosita yetkazadi. Shu tarzda Bin Sin she'riyatida diskursiv strategiyalar sintaktik qurilish bilan uzviy birlashib, poetik obrazlarning emotsional-pragmatik qiymatini maksimal darajada oshiradi.

Umumiy baholash shuni ko'rsatadiki, Bin Sin she'riyatidagi sintaktik vositalar — parallelizm, inversiya, ellipsis, takror, gradatsiya va antitezis — alohida-alohida emas, balki yaxlit poetik sistema sifatida ishlaydi. Ularning uyg'unligi baihua tilining oddiy sintaksisini chuqur hissiy va falsafiy qatlamga ko'taradi. Natijada Bin Sinning qisqa, ixcham satrlari o'quvchida keng semantik va emotsional rezonans uyg'otadi — bu esa uning poetikasini XX asr xitoy she'riyatida o'ziga xos fenomen sifatida belgilaydi.

XULOSA / CONCLUSION / ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Mazkur tadqiqotda Bin Sinning “Fanxing” va “Chunshui” to'plamlaridagi 346 ta she'r asosida tuzilgan elektron korpus tahlili sintaktik parallelizm hodisasining uch asosiy turini — leksik, sintaktik va semantik — aniqlash imkonini berdi.

Birinchidan, sintaktik parallelizm Bin Sin poetik tilining dominant stilistik vositasi hisoblanadi: 346 ta she'rning 63 foizida parallelizm hodisasi aniqlanganligi bu xulosani statistik jihatdan tasdiqlaydi. Ikkinchidan, parallelizmning uch turi o'zaro uyg'un tarzda ishlaydi: leksik parallelizm (40,7%) rang epitetlari va tabiat obrazlarini tizimlashtirishga, sintaktik parallelizm (28%) grammatik qoliqlar orqali ritmik uyg'unlik yaratishga, semantik parallelizm (22,8%) esa ma'no qatlamlarini boyitishga xizmat qiladi. Uchinchidan, Bin Sin parallelizmining o'ziga xosligi uning minimalistik, emotsional va zanjirli xarakterida namoyon bo'lib, bu xususiyatlar uni klassik xitoy she'riyatidagi parallelizm an'anasidan farqli fenomen sifatida belgilaydi.

To'rtinchidan, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, parallelizm Bin Sin she'riyatida inversiya, ellipsis, takror, gradatsiya va antitezis kabi boshqa sintaktik va stilistik vositalar bilan birgalikda ishlaydi. Ularning uyg'unligi baihua tilining oddiy sintaksisini chuqur hissiy va falsafiy qatlamga ko'taradi. Beshinchidan, Jakobson va Leech nazariyalari Bin Sin parallelizmini shunchaki badiiy bezak emas, balki ma'no ishlab chiqaruvchi asosiy lingvistik mexanizm sifatida ko'rsatadi: parallelizm “foregrounding” orqali o'quvchi diqqatini asosiy obrazga qaratadi va “ekvivalentlik prinsipi” orqali paradigmatic o'qni sintagmatik o'qqa proyeksiyalaydi.

Oltinchidan, lirik “men” va ichki monolog Bin Sin poetikasida parallelizm bilan uzviy bog‘liq: parallel sintaktik tuzilmalar ko‘pincha lirik menning dialogik yoki introspektiv ohangida namoyon bo‘lib, she’riy matn bilan o‘quvchi o‘rtasida “pragmatik yaqinlashtirish” ta’sirini uyg‘otadi. Tadqiqot o‘zbek tilshunosligida Bin Sin she’riyatini sintaktik-lingvistik jihatdan o‘rganishga dastlabki hissa qo‘shadi va kelgusida Bin Sin parallelizmini boshqa baihua she’rlari bilan qiyosiy tadqiq qilish uchun metodologik poydevor yaratadi.

Natijalar shuni ham ko‘rsatdiki, Bin Sin she’riyatini faqat estetik yoki adabiyotshunoslik aspektida emas, balki lingvopoetik va korpus lingvistikasi metodlari orqali o‘rganish yangi ilmiy natijalarga olib keladi. Mazkur tadqiqot Bin Sin she’riyatining o‘ziga xos sintaktik va diskursiv xususiyatlarini aniq sonli ma’lumotlar asosida tasdiqladi va o‘zbek tilshunosligida xitoy she’riyatini lingvistik tahlil qilishning yangi metodologik yo‘lini ochib berdi. Kelgusida Bin Sin parallelizmini boshqa baihua shoirlari — Xu Zhimo, Guo Moruo va Wen Yiduo — asarlari bilan qiyosiy tadqiq qilish xitoy yangi she’riyatida parallelizmning umumiy qonuniyatlarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bing Xin [冰心]. *冰心全集* [Bing Xin quanji], Vol. 1: 1919–1922 / ed. by Zhuo Ru [卓如]. – Fuzhou: Haixia Wenyi Chubanshe [海峡文艺出版社], 1994. – URL: <https://ci.nii.ac.jp/ncid/BN14541864> [CiNii Research](#)
2. Chang K. S., Owen S. (eds.). *The Cambridge History of Chinese Literature*. – Vol. 2: From 1375. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – DOI: 10.1017/CHOL9780521855594. – URL: <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521855594> [Cambridge](#)
3. Jakobson R. Closing Statement: Linguistics and Poetics // *Style in Language* / ed. by T. A. Sebeok. – Cambridge, MA: MIT Press, 1960. – P. 350–377. – URL: <https://philpapers.org/rec/JAKCSL> [PhilPapers](#)
4. Leech G. N. *A Linguistic Guide to English Poetry*. – London: Longman, 1969. – URL: <https://www.routledge.com/A-Linguistic-Guide-to-English-Poetry/Leech/p/book/9780582550131> [Routledge](#)
5. Li Ming. *冰心文学思想研究*. – Shanghai: Fudan University Press, 2008.
6. McEnery T., Hardie A. *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. – URL: <https://corpora.lancs.ac.uk/clmtp/> [Corpora](#)
7. Simpson P. *Stylistics: A Resource Book for Students*. – London: Routledge, 2004. – 247 p. – URL: <https://search.worldcat.org/title/Stylistics-%3A-a-resource-book-for-students/oclc/53315346> [WorldCat](#)
8. Tognini-Bonelli E. *Corpus Linguistics at Work*. – Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2001. – XII, 224 p. – DOI: 10.1075/scl.6. – URL: <https://doi.org/10.1075/scl.6> [John Benjamins Publishing Catalog](#)
9. Toshbekova I. Zamonaviy xitoy bolalar adabiyotida Sie Bin Sin nasrining o‘rni va ahamiyati // TDSHU ilmiy materiallari. – Toshkent, 2024. – B. 77–81. – URL: <https://aps.tsuos.uz/storage/users/137/projects/EJtA7ueKbJo2Pp1OjNkC8jZ6Sn9yklmlyIxd4W4v.pdf> [APS](#)
10. Toshbekova I. S. Sie Bin Sinning emotsional diskursi: yumshoqlik, sokinlik, ichki kuch // *Uzbekistan–China: Development of Historical-Cultural, Scientific and Economic Relations: International Scientific and Practical Conference*. – 2025. – № 5(26). – B. 793–799. – DOI: 10.24412/2181-1784-2025-26-793-799. – URL: <https://aps.tsuos.uz/storage/users/121/articles/PrsaWKhRpFHViKeApNOiLCfrbIAvGKdE9zGYvaBN.pdf> [APS](#)
11. Xu Hongling. *修辞学视野下的冰心诗歌意象研究*. – Xiamen: Xiamen University Press, 2015. –
12. Zhang Yuhong. *20世纪女性诗歌的修辞策略：以冰心为中心*. – Shanghai: Huadong Normal University Press, 2016.
13. Chen Jialing. *Stylistic Minimalism in Modern Chinese Women’s Poetry*. – Singapore: Springer, 2021.
14. Showalter E. *The Female Malady: Women, Madness, and English Culture, 1830–1980*. – New York: Pantheon Books, 1985. – 312 p. – URL: <https://books.google.com/books?id=SMIxMQAACAAJ> [Google Books](#)
15. Dooling A. D. *Women’s Literary Feminism in Twentieth-Century China*. – New York: Palgrave Macmillan, 2005. – 273 p. – ISBN 978-1-4039-6733-6. – URL: <https://books.google.com/books?id=RACvrgjexScC> [Google Books](#)
16. Jakobson R. Two Aspects of Language and Two Types of Aphasic Disturbances // Jakobson R., Halle M. *Fundamentals of Language*. – The Hague: Mouton, 1956. – P. 53–82. – URL: https://web.mit.edu/morris Halle/pubworks/papers/1956_Jakobson_Halle_Fundamentals_of_Language.pdf [Massachusetts Institute of Technology](#)